

DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.1.2019.025>
УДК 343.98

А. І. Ріпенко,

кандидат юридичних наук, директор Одеського НДІ судових експертиз
МЮ України, м. Одеса, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4197-4840>
e-mail: art.ripenko@gmail.com

Ю. І. Яремко,

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри Херсонського
державного аграрного університету, судовий експерт
Херсонського відділення Одеського НДІ судових експертиз
МЮ України, м. Херсон, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7509-2582>
e-mail: pivden-zemlja@ukr.net

І. В. Песков,

завідувач Херсонського відділення Одеського НДІ судових експертиз
МЮ України, м. Одеса, Україна,
e-mail: ipeskov64@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДОКУМЕНТАЦІЇ ІЗ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ МЕЖ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ

Розглянуто систему адміністративно-територіального устрою України. Проаналізовано процедуру визначення меж, зокрема розробку відповідного проекту землеустрою, порядок проведення державної землепорядної експертизи проекту, його затвердження та посвідчення меж.

Охарактеризовано проблемні аспекти виконання судової експертизи документації щодо встановлення меж адміністративно-територіальних одиниць. Акцентовано увагу на важливості дотримання порядку проведення аналізу нормативно-правових та нормативно-технічних документів, що діяли на час прийняття відповідних рішень та розробки відповідної документації.

Запропоновано шляхи вдосконалення науково-методичного забезпечення судово-експертної діяльності в Україні.

Ключові слова: адміністративно-територіальна одиниця; судова експертиза; межа населеного пункту; встановлення меж в природі; судовий експерт; місцеве самоврядування.

Постановка наукової проблеми. При виникненні спорів щодо меж адміністративно-територіальних одиниць (утворень) (далі — АТО), належності відповідних земельних ділянок, визначення юрисдикції органів державної влади та місцевого самоврядування виникає потреба у проведенні судових експертиз (експертних досліджень) за експертною спеціальністю 10.20 «Дослідження з питань землеустрою», яка виконується судовими експертами науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України.

Адміністративно-територіальний устрій (далі — АТУ) визначено статтею 133 Конституції України, у якій зазначено, що систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна

Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села. Серед елементів цієї системи відсутні сільські, селищні і міські ради, а також об'єднані територіальні громади (ОТГ), існування яких визначене на державному рівні. Також необхідно зазначити, що проекти формування територій сільрад, міськрад тощо є одними з головних документів. Про проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж АТУ, які передбачені сучасним законодавством, в даній роботі мова не йде, оскільки, при їх наявності питання визначення меж населених пунктів не постає: достатньо лише відомості про межі населеного пункту з використання ГІС-програмного забезпечення перетворити у потрібний формат та проаналізувати їх проходження.

Як відомо, межі визначаються способом аналізу вихідних матеріалів та дешифруванням відповідних контурів та територій на ортофотопланах, або за каталогами координат, що містяться у документації із землеустрою. Звітність з обліку земель необхідна для порівняння площ, зазначених у ній, та площі територій, обрахованої у результаті визначення меж ОТГ чи населених пунктів.

Межі зазначених вище рад сьогодні визначаються на підставі: документації, схем, карт, атласів, які були розроблені та затверджені ще в УРСР, чи на початку 90-х років за спеціальною документацією, що потребує від судового експерта обізнаності у положеннях відповідних нормативно-правових та нормативно-технічних актів, у тому числі не чинних, а також певних знань не лише у галузі землеустрою, але й містобудування.

Проблемою є те, що така документація розроблялась у різні роки, у тому числі за часів УРСР, є різною за своїм призначенням, змістом, складом, органами, що затверджували та погоджували її тощо.

Тому до завдань судового експерта на стадії попередньої роботи з вивчення наданих на дослідження матеріалів належить також проведення аналізу нормативно-правових та нормативно-технічних документів, що діяли на час прийняття відповідних рішень та розробки відповідної документації.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Під час проведення судових експертиз з питань землеустрою вирішення питань щодо встановлення меж АТО на даний час супроводжується браком методичного забезпечення, зокрема, у Державному реєстрі відсутні методики, які б допомагали розв'язанню експертних завдань.

Існуючі методичні рекомендації з визначення відповідності документації із землеустрою вимогам законодавства містять лише загальні рекомендації щодо певних видів документації із землеустрою, що може свідчити про межі територіальних громад.

Указане переконливо свідчить про необхідність подальшої розробки науково-методичної бази проведення досліджень з питань

землеустрою співробітниками науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України із залученням провідних фахівців та науковців галузі.

Мета статті. Метою дослідження є визначення необхідного переліку розробленої землевпорядної документації, яка може застосовуватися при проведенні судових експертиз з питань землеустрою щодо встановлення її відповідності вимогам земельного законодавства та іншим нормативно-правовим документам з питань землеустрою та землекористування.

Викладення основного матеріалу дослідження. Що ж таке територія ради чи ОТГ? У загальному розумінні територія (лат. *territorium* — область, територія; від *terra* — земля) — регіон, обмежена частина земної поверхні в природних, державних, адміністративних або умовних межах: визначається протяжністю як специфічним видом «просторового» ресурсу, площею, географічним розташуванням, природними умовами, господарським освоєнням. Територія є об'єктом конкретної діяльності».

Тобто, щоб ділянку земної поверхні назвати територією, їй має бути притаманна якась однорідність зараз, раніше чи в майбутньому. Той же адміністративно-територіальний устрій — це однорідність адміністрування або влади в певних просторових межах.

З цього всього випливає, що хоч і немає такої адміністративно-територіальної одиниці як сільські, селищні та міські ради чи ОТГ, поняття території як ділянки земної поверхні з конкретними межами їм притаманне.

До 1996 р. існувала така адміністративно-територіальна одиниця як рада народних депутатів. Верховною Радою України 22.08.2018 р. одержано проект Закону України (далі — ЗУ) № 8051 «Про засади адміністративно-територіального устрою України», у якому громада є адміністративно-територіальною одиницею базового рівня, до складу якої входять один або декілька населених пунктів. Тобто, знову ж таки, серед законотворців є тенденція визнання земель за межами населених пунктів землями територіальної громади, управляти якими вона буде безпосередньо або через представницькі органи, якими є органи місцевого самоврядування (далі — ОМС).

Статтею 4 ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад» визначено: «Територія об'єднаної територіальної громади має бути нерозривною, межі об'єднаної територіальної громади визначаються по зовнішніх межах юрисдикції рад територіальних громад, що об'єдналися». Формування об'єднаних територіальних громад та передачу земельних ділянок сільськогосподарського призначення із земель державної власності у комунальну власність на території України за 2018 р. подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Формування об'єднаних територіальних громад та передача земельних ділянок сільськогосподарського призначення із земель державної власності у комунальну власність за 2018 рік

№ п/п	Область	К-сть ОТГ в плані-графіку передачі земельних ділянок	К-сть ОТГ, які отримали у комунальну власність земельні ділянки с/г призначення	Площа земельних ділянок, переданих ОТГ, тис. га	% ОТГ, які отримали земельні ділянки, від запланованих
1	Вінницька	34	34	37, 6	100
2	Волинська	40	30	49, 4	75, 0
3	Дніпропетровська	56	55	185	98, 2
4	Донецька	9	9	41, 8	100
5	Житомирська	45	44	95	97, 8
6	Закарпатська	6	6	1, 7	100
7	Запорізька	36	36	105, 6	100
8	Івано-Франківська	20	20	13, 4	100
9	Київська	9	8	7, 4	88, 9
10	Кіровоградська	13	13	25, 8	100
11	Луганська	8	8	13, 5	100
12	Львівська	35	35	41, 5	100
13	Миколаївська	28	28	81, 2	100
14	Одеська	25	25	97, 5	92, 0
15	Полтавська	39	39	91, 1	100
16	Рівненська	25	25	27, 8	100
17	Сумська	28	28	71, 8	100
18	Тернопільська	40	40	36, 4	100
19	Харківська	12	12	28, 1	100
20	Херсонська	26	26	89, 2	96, 2
21	Хмельницька	39	39	100, 5	100
22	Черкаська	26	26	40, 4	100
23	Чернівецька	26	26	7, 3	100
24	Чернігівська	37	37	161, 8	100
	Разом по Україні	662	646	1450, 8	97, 6

* Складено авторами на основі даних ¹

Таким чином, у рамках реформи децентралізації влади в управлінні 646 об'єднаними територіальними громадами передано 1450, 8 тис. га або 97,6 % від запланованих земель сільськогосподарського призначення у 2018 році. Найбільша кількість об'єднаних територіальних громад створена у Дніпропетровській області — 55, Житомирській — 44 та Тернопільській — 40. На противагу укрупненню територіальних громад триває значно повільнішими темпами у Закарпатській області — 6, Луганській — 8, Донецькій — 9, Київській — 8 та Харківській — 12. У 2019 році процес передачі земель продовжується для новостворених об'єднаних територіальних громад. За перспективними планами передбачено створення 1285 об'єднаних територіальних громад (проте 18,0% території країни не охоплені перспективними планами). Відсутність чітко сформованих перспективних планів тягне за собою ризики недотримання часових рамок формування об'єднаних територіальних громад та можливість формування потенційно неспроможних громад. Так, станом на 1 січня 2019 року в Україні створено 876 об'єднаних територіальних громад внаслідок об'єднання 4010 територіальних громад (36,6% усіх територіальних громад), територія яких покриває 37,6% площі країни².

Слід зазначити, що нерозривність території можна досягти лише шляхом об'єднання меж сільських рад (на той час рад народних депутатів), що сформовані на початку 1990-х років. До того, як прийняли ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р., питання регулювання діяльності законодавчих органів на місцях унормовував інший Закон: від 07.12.1990 р. № 533–XII «Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування», у статті 1 якого зазначено: «...Територіальну основу місцевого самоврядування становлять сільська рада, селище, місто. Органами місцевого самоврядування є сільські, селищні, міські Ради народних депутатів. Базовим рівнем місцевого самоврядування є сільська рада, селища міського типу, міста...».

Іншими словами, в цьому Законі чітко сказано, що повноваження Рад народних депутатів виходять за межі населених пунктів. Практично на весь час дії Закону не існувало іншого документа, який би регулював питання адміністративно-територіального устрою України, а Конституцію України прийняли лише у 1996 році. Серед повноважень Рад народних депутатів були повноваження, делеговані державою у галузі управління земельними ресурсами, відповідно до яких виконавчий

¹ *Сторонянська І. З.* Децентралізація в Україні та її вплив на соціально-економічний розвиток територій: методичні підходи та результати оцінювання. Львів : ІРД НАНУ, 2018. 144 с.

² Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. *Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.* 2019. URL : <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/396/10.04.2019.pdf> (дата звернення 20.06.2019).

комітет сільської, селищної, міської Ради народних депутатів відповідно до частини третьої статті 32 цього Закону здійснює повноваження, делеговані йому державою:

1) здійснює контроль за використанням і охороною землі, її надр, водойм, лісів, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу, інших природних ресурсів на відповідній території в межах і в порядку, встановлених законодавством України;

2) реєструє право власності на землю і право землекористування та договори на оренду землі;

3) організує контроль за додержанням сільськогосподарськими підприємствами, організаціями та селянськими (фермерськими) господарствами, розташованими на території Ради, законодавства з питань землекористування, охорони природи».

Території ради визначались на підставі проектів їх формування, розробленими на початку 90-х років регіональними філіями інституту землеустрою. Території рад були сформовані в основному на базі земель колективних та державних сільськогосподарських підприємств, а також лісових господарств. За картографічну основу взято матеріали внутрішньогосподарського устрою тих же підприємств, які були створені ще у 70-х роках минулого сторіччя. Зрідка виконувалось оновлення картографічної основи. Територія, що підпорядковувалась радам народних депутатів за цими проектами, не обмежувалась землями населених пунктів, але простягалась за їх межі.

Території сільських, селищних, міських рад народних депутатів могли також сформуватись на підставі технічної документації по інвентаризації земель території. Вони так само на початку 1990-х років розроблялись регіональними філіями Інституту землеустрою. Незалежно від назви документації (яка могла відрізнятись у регіонах), вона розроблялась на виконання Постанови Верховної Ради Української РСР від 18 грудня 1990 року № 563–12 «Про земельну реформу». Затверджувались межі сільських/селищних/міських Рад районними Радами народних депутатів, які містили додатки з експлікаціями, що відображали загальну площу сільської/селищної/міської Ради, а також площу в межах населених пунктів.

Якщо відкрити проект формування території та порівняти площі, що у ньому зазначені, із даними державної статистичної звітності з кількісного обліку земель, так званої форми б–зем, то скоріше всього цифри не будуть однаковими. Причиною цього є те, що при проведенні роздержавлення сільськогосподарських підприємств та видачі державних актів на право колективної власності на землю проводилось корегування площ контурів, тому сумарна їх площа, що дорівнює площі території ради, так само змінилась. Переважно корективи незначні — менше 1% від площі. З цього випливає, що при визначенні меж ОТГ як окружної межі території рад, що об'єдналися, потрібно враховувати проекти роздержавлення сільськогосподарських підприємств та обліку земель по формі б–зем.

Території рад до вступу в дію чинного Земельного кодексу України — 1 січня 2002 року — були формальні для територіальної організації влади. Після 1 січня 2002 року звичка вирішувати питання, у тому числі у сфері землеустрою, у голів цих рад залишилась, при прийнятті рішень вони продовжували керуватися поняттям території сільської ради при ідентифікації місця розташування земельних ділянок. Крім того, в межах цих територій продовжували вести державну статистичну звітність з кількісного обліку земель.

Межа ОТГ визначається по окружній межі сільських/селищних/міських рад, що об'єдналися. Для цього аналізуються проекти формування територій цих рад, розроблені на початку 1990-х років. Оскільки проекти формування територій розроблялись з використанням крупномасштабних зніманих, а контури, по яких проходили межі рад зазнали змін, то ці межі потребують уточнення. Практично це виконується шляхом дешифрування меж територій рад на ортофотопланах і корегування їх з урахуванням сформованих земельних ділянок, які примикають до цих меж. Дешифрування ортофотопланів означає ідентифікація і позначення на них однакових з проектами формування контурів і умовних ліній: край смуги відведення автомобільної дороги, межі масиву земель сільськогосподарського призначення тощо. Додаткові матеріали, що потрібно враховувати: проекти роздержавлення сільськогосподарських підприємств, рішення районних рад стосовно зміни територій рад народних депутатів, форму 6-зем.

Відповідно до статті 173 Земельного кодексу України¹ межа району, села, селища, міста, району у місті — це умовна замкнена лінія на поверхні землі, що відокремлює територію району, села, селища, міста, району у місті від інших територій. Такі межі встановлюються і змінюються за проектами землеустрою щодо встановлення (зміни) меж АТО та встановлюються в порядку відповідно до Земельного кодексу.

Основним законодавчим актом, який визначає вимоги до документації щодо встановлення меж АТО, є Закон України «Про землеустрій»². Території АТО є об'єктами землеустрою. Відповідно до статті 46 Закону України «Про землеустрій» проект землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць включає:

- а) пояснювальну записку;
- б) завдання на виконання робіт;
- в) рішення про розробку проекту землеустрою щодо встановлення або зміни меж АТО;

¹ Земельний кодекс України : Кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 27.06.2019).

² Про землеустрій : Закон України від 22.05.2003 №858-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 282. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15> (дата звернення: 27.06.2019).

г) копії генерального плану населеного пункту, посвідчені в установленому порядку, та рішення про його затвердження (у разі зміни меж населеного пункту);

г) вкопіювання із схеми землеустрою і техніко-економічного обґрунтування використання та охорони земель АТО, а у разі її відсутності — вкопіювання із проекту формування територій сільських, селищних рад;

д) вкопіювання із кадастрових карт (планів) з відображенням існуючих (за їх наявності) та проектних меж АТО;

е) експлікація земель в існуючих (за їх наявності) та проектних межах АТО;

є) опис меж АТО;

ж) матеріали погодження проекту;

з) матеріали виносу меж АТО в натуру (на місцевість) з каталогом координат їх поворотних точок.

Закон України «Про землеустрій» передбачає загальні вимоги щодо розробки, погодження та затвердження таких проектів землеустрою. Рішення про встановлення (зміну) меж АТО є одночасно рішенням про затвердження проектів землеустрою щодо їх встановлення (зміни).

Основним питанням, що може бути поставлене на вирішення судового експерта, є визначення відповідності розробленої документації із землеустрою (проекту землеустрою) та її затвердження вимогам земельного законодавства та іншим нормативним документам з питань землеустрою та землекористування.

Водночас перед судовим експертом можуть постати інші виклики, що наразі не мають однозначного законодавчого підґрунтя та методичного вирішення. Так, в нормативно-правових актах, які визначають порядок землеустрою, не визначаються межі областей. Проте спори щодо меж областей виникають на практиці (при розпорядженні органами державної влади чи місцевого самоврядування земельними ділянками «на межі областей»), що потребує від судового експерта ретельного вивчення архівної, планової, картографічної та іншої інформації, моделювання відповідної межі на певну дату, віддалену від поточної тощо. Слід враховувати, що межі населених пунктів могли бути посвідчені різним чином, в залежності від законодавства, яке діяло на момент встановлення меж для цієї категорії населеного пункту (місто, селище, село).

Для сіл:

1970–1991 роки межі сільських населених пунктів, віднесених до перспективних для дальшого розвитку, відмежовувались від інших земель шляхом встановлення межі населених пунктів відповідно до проектів їх планування і забудови, які затверджуються виконавчими комітетами обласних рад депутатів трудящих. Землі сільських населених пунктів, не віднесених до перспективних, відмежовувались від інших земель у порядку внутрішньогосподарського землеустрою (стаття 105

Земельного кодексу Української РСР 1970 року).

1991 рік — 1 січня 2002 року (дата вступу в дію чинного ЗКУ) межі встановлювались за проектом формування (або інвентаризації) територій сільських та селищних рад, які після цього могли змінюватись рішенням районної ради при відведенні земель органам місцевого самоврядування під розширення населених пунктів. Ці зміни переважно відображались на проєктах роздержавлення сільськогосподарських підприємств.

З 1 січня 2002 року до 26 червня 2015 року включно межі всіх адміністративно-територіальних утворень посвідчувались державним актом України, який виготовлявся на підставі документації із землеустрою (стаття 176 ЗКУ).

З 27 червня 2015 року межі всіх адміністративно-територіальних утворень посвідчують витягом з Державного земельного кадастру (далі — ДЗК), який видається органу місцевого самоврядування після внесення відомостей про межі в кадастр на підставі затвердженої документації із землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних утворень.

Отже, завжди мало місце графічне відображення меж сіл та селищ та рішення районної ради про їх затвердження, а у період з 1970 по 1991 року – обласної ради і то лише для категорії перспективних сіл.

Для міст та селищ міського типу:

до 1970 року межі міст посвідчувались державним актом на право постійного користування землею.

1970–1981 роки межі міст та селищ встановлювались на основі генерального плану або техніко-економічних основ розвитку міста. Межі міст, генеральні плани яких підлягали затвердженню Радою Міністрів Української РСР, встановлюється і змінюється Президією Верховної Ради Української РСР. Межа інших міст встановлюється і змінюється виконавчими комітетами обласних рад депутатів трудящих (стаття 85 Земельного кодексу Української РСР 1970 року).

1981–1991 роки межі міст та селищ встановлювались на основі генерального плану або техніко-економічних основ розвитку міста. Межі встановлювались і змінювались Президією Верховної Ради Української РСР за поданням виконавчого комітету обласної, міської (міст республіканського підпорядкування) ради народних депутатів.

1991 рік — 1 січня 2002 року межі міст та селищ встановлювались за проектом планування та забудови міста або техніко-економічним обґрунтуванням розвитку міста. Межа міста встановлювалась і змінювалась в порядку, що визначався Верховною Радою України (стаття 63 Земельного кодексу України 1990 року).

З 1 січня 2002 року до 26 червня 2015 року включно межі всіх адміністративно-територіальних утворень посвідчувались державним актом України, який виготовлявся на підставі документації із землеустрою (стаття 176 ЗКУ).

З 27 червня 2015 року межі всіх адміністративно-територіальних

утворень посвідчують витягом з Державного земельного кадастру (далі — ДЗК), який видається органу місцевого самоврядування після внесення відомостей про межі в кадастр на підставі затвердженої документації із землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних утворень.

Отже, межі міст та селищ встановлювались і змінювались на підставі містобудівної документації аж до 2002 року, і тільки після 2002 року для цього почали виготовляти документацію із землеустрою. При визначенні меж міста слід керуватись найновішою наявною документацією, і прийнятим відповідно до неї рішенням Верховної Ради про встановлення чи зміну меж міста.

Висновки. При розробці проектів землеустрою щодо встановлення меж АТО матеріалами, які використовуються при визначенні таких меж можуть бути:

- проекти формування територій Рад народних депутатів;
- проекти роздержавлення сільськогосподарських підприємств;
- державні акти на право постійного користування землями міст;
- топографічні карти і плани;
- дані Державного земельного кадастру;
- документи, що посвідчують право на земельні ділянки, які за попередньою оцінкою розташовані по межі ОТГ, а також файли обміну інформацією про результати робіт із землеустрою (так звані обмінні файли) або каталоги координат меж земельних ділянок, що містяться у відповідній документації із землеустрою;
- генеральні плани населених пунктів;
- рішення органів влади стосовно меж сільрад чи населених пунктів;
- державна/адміністративна звітність з кількісного обліку земель.

Зазначені матеріали при їх використанні можуть і повинні бути складовими проектів землеустрою щодо встановлення меж АТО, а отже, підлягають дослідженню на відповідність чинному законодавству при виконанні судових експертиз з питань землеустрою.

References

- Storonyans'ka, I. Z. (2018). *Detsentralizatsiya v Ukraini ta yiyi vplyv Na sotsial'no-ekonomichnyy rozvytok terytoriy: metodychni pidkhody ta rezul'taty otsinyuvannya*. L'viv: IRD NaNU [in Ukrainian].
- Monitorynh protsesu detsentralizatsiyi vlady ta reformuvannya mistsevoho samovryaduvannya* (2019). Ministerstvo rehional'noho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunal'noho hospodarstva Ukrainy. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/396/10.04.2019.pdf> [in Ukrainian].
- Zemel'nyy kodeks Ukrainy*: Kodeks Ukrainy vid 25.10.2001 № 2768-III. (2001). Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy. 2002. № 3-4. St. 27. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> [in Ukrainian].
- Pro zemleustriy*: Zakon Ukrainy vid 22.05.2003 № 858-IV. (2003). Vidom. Verkhov. Rady

Ukrayiny. 2003. № 36. Ст. 282. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/858-15> [in Ukrainian].

А. И. Рипенко, Ю. И. Яремко, И. В. Песков

**ОСОБЕННОСТИ СУДЕБНОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ ЗЕМЛЕУСТРОИТЕЛЬНОЙ
ДОКУМЕНТАЦИИ ПО УСТАНОВЛЕНИЮ ГРАНИЦ
АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ЕДИНИЦ**

В статье рассмотрена система административно-территориального устройства Украины. Проанализирована процедура определения границ, в частности разработки соответствующего проекта землеустройства, порядок проведения государственной землеустроительной экспертизы проекта, его утверждение и удостоверение границ.

Охарактеризованы проблемные аспекты выполнения судебной экспертизы документации по установлению границ административно-территориальных единиц. Акцентировано внимание на важности соблюдения порядка проведения анализа нормативно-правовых и нормативно-технических документов, действующих на момент принятия соответствующих решений и разработки соответствующей документации.

Предложены пути совершенствования научно-методического обеспечения судебно-экспертной деятельности в Украине.

Ключевые слова: административно-территориальная единица; судебная экспертиза; граница населенного пункта; установление границ в натуре; судебный эксперт; местное самоуправление.

A. Ripenko, Y. Yaremko, I. Peskov

**SPECIFIC FEATURES OF FORENSIC EXAMINATION OF LAND
MANAGEMENT DOCUMENTATION IN ESTABLISHING THE
BOUNDARIES OF ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL UNITS**

The paper considers the administrative-territorial system of Ukraine. The procedure of boundary determination, in particular the development of the relevant land management project, the procedure for conducting the state land survey of the project, its approval and certification of the borders are analyzed.

The problematic aspects of the execution of the judicial examination of documentation on the establishment of boundaries of administrative-territorial units are characterized. The emphasis is placed on the importance of adhering to the procedure of analysis of normative-legal and regulatory-technical documents in force at the moment of making the relevant decisions and development of relevant documentation.

Ways to improve scientific and methodological support of forensic activities in Ukraine are proposed.

Keywords: administrative-territorial unit, forensic examination, settlement limit, establishment of boundaries in kind, forensic expert, local self-government.

Надійшла до редколегії 27.06.2019